

Хӑнты ясӑң

Основана
1 ноября 1957 года

26.06.2025
№12 (3672)

Айлат ёх ёмӑңхӑтл пила!

Касум вошн вӑлты айлат нӑ Татьяна Любавина эвел пила. П. Молданов верум хур

Юван Шесталов
нӑмпи вухӑң
мойлупсы

» 2

«Таксар махум» хуца
нявремӑт вӑнтӑн
вӑлты вӑнлӑлӑйт

» 8-9

Давӑрт лалъ
олӑтн тарма
рӑпитсӑт

» 12-13

Юван Шесталов нәмпи вухаң мойлупсы

Тәм ол лыпәт тыләш 21-мит хәтәдн округ губернатор хә Руслан Кухарук Юван Шесталов нәмпи премия холумтум җә мойләслә. Юван Николаевич Шесталов – мет вулаң вухаль поэт, писателәт Союз тәхия лунум хәннәхә па ар мирн вәты хуятые.

Юван Шесталов нәмпи вухаң мойлупсы 2013-мит ол вүш эвәлт правительствә җәхн ләшәтлди. Ши пура вүш эвәлт кашаң ол мет апраң, вераң па нумсаң ийс верәт дерамтты шуши җәхн пирильйт, ләдн вухаң премияйн катлуптәты.

Юхи хәшум оләтн вухаң мойлупсы аршәка версы. Шиты «Хәнты ясаң, литература па ийс вәлупсы лавәлман тайты» вер пәта атәлт хәннәхә 100 шурәс шойт вух катлуптәды па шуши мир ийс вәлупсы лавәлты тәхи 250 шурәс шойт вухн мәды.

Сырыя Югра мұв кәшә Руслан Кухарук әктәшум җәхә ар ям па хошум вүшә ясәт лупәс. Ши юпийн нух питум шуши мирәта вухаң мойлупсәт катлуптәс.

Тәм олн Юван Шесталов нәмпи премия вухн мойләсыйт:

- ◆ Галина Ларионова (Сүмәтвш район) – лүңәтты арәт хәншты ими;
- ◆ Майя Макарова (Җмвош) – Юван Шесталов хәншум киникайт аудио щирн верум нә, «Музейка на IT-стойбище» па «Полет Стерха» верәңн ләшәтум хәннәхә;

Юван Шесталов нәмпи мойлупсы холумтум җә округ кәшә хә Р. Кухарук пида. И. Самсонова верум хур

- ◆ Расима Ибраева (Мегион вош) – нявремәт рүтьшәты тәхи ләшәтум хуят па «Спасти и сохранить» нәмпи вер пәта мирхот тәты нә;
- ◆ «Юганская этнодеревня» тәхи җә (Нефтеюганск вош);

- ◆ «Югорские россыпи» тәхи җә (Лемпино кәрт);
- ◆ Нижнеарыкарской ашколайн нявремәт вәндәтты хуятәт (Манстәр район).

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

Нуви сәңхум вошн поступсәт ләшәтты җә әкумсәт

Лыпәт тыләш 16-мит хәтәдн Нуви сәңхум района Тюменской область, Югра мұвев па Ямало-Ненецкой округ эвәлт депутатәт, арсыр департаментәт кәшәйт юхәтсәт, щәта хәлүмъяңкем хәннәхә вәс.

Мойң җәх Нуви сәңхум районән арсыр тәхи вантты яңхсәт: щит «Сэй Пан» нәмпи юхан хонәңн вәлты рүтьшәты тәхи, «Белая горка» нәмпи духн хәтәтәлты тәхи, Серафим Саровский нәмпи җәмәң хот, киникайт лүңәтты хот, креативной индустрияйт ашкола, «Хәсые» нявремәт хәтл мәр тайты хот, «Кластер» айкеләт ләшәтты тәхи, «Спутник» айләт җәхәтты хот, Касум вошн ашкола-сад па «Касум җәх» нәмпи ийс верәт па ийс пурмәсәт

лавәлман тайты тәхи.

Лыпәт тыләш 17-мит хәтәдн Нуви сәңхум вошн «Совет законодателәй» нәмпи 39-мит мирхот мәнәс.

Мирхотн вәсәт Җмвош округ дума кәшә Борис Хохряков, лүв ләңкәр хә па шуши мирәт Ассамблея кәшә Еремей Айпин, Ямал мұв Дума кәшә Сергей Ямкин, Тюменской областной Дума кәшә Фуат Сайфитдинов.

Ши вәйтәнтупсы пурайн ийхә әктәшум депутатәт, кәшәйт арсыр мосты вәс-

рәт оләңн путәртсәт: Тюменской область, Югра па Ямал мұвәт хуваатыйн ям әшәт верты щир, ши мұвәтн рүтьшәты верәт, хәннәхәятә күтәдн сәм вүш эвәлт тәрум пәта нәтәсты верәт.

Лыв лупсәт, Нуви сәңхум район па Ямал мұв күтәдн ям кев әш верты мосл, ләдн сүсн па товийн ищи яңхты рәхәс, щит Приозёрный вош хушә мосл ийлуп әш омәсты Югорск, Советский, Верхнекалымский Надым вошәт мухты.

Ямал мұв кәшәйт пида хәншум кашашты непек щирн, ши кев әш омәсты щира 2025-мит олн иса мосты непекәт верты мосл. Щәдәтә 2030-мит ол вәнты ши әш омәсты етшуптәды. Нуви сәңхум районән

хәннәхуятәт вәлупсы яма ләшәтман вәл, щәта вәлты шуши мирәт вәлупсы, ийс верәт лавәлман тайлдыйт. Юхи хәшум пурайн тәм мұва аршәк мойң җәх юх-тыйлты питсәт, вантә, щәта кашаң ол вүлән җәх кәсупсы па па арсыр вулаң мирхотәт верәнтлдыйт. Тәм ол оләңмит квартал мәр тыв 21 шурәс мултас мойң җәх юхтыйлсәт.

Нуви сәңхум район хушә 49 волонтерской тәхи вәл, щәта нәлкәм шурәс хәннәхә рәпитл. Лыв сырсыр социальной проектәт, арсыр нәтупсәт верләт, пиршәмум хәннәхуятәтә, ар нявремәң хәйтә-нәңәтә, нұшәя вәлты хоттел җәх, тәм ийс ләдн вәлты хәятә па лыв хоттел хуятләлә иса мосты верәтн нәтләт. Лыв хулыева ар нәтупсы верләт.

Путәр хәншәс:
Светлана Рандымова

Югра мўвн Россия ёмәңхәтл постәсы

30 ол юхды 1990-мит ол лыпәт енумты тыләщ 12-мит хәтлән Россия мўвн Декларация олаңән поступсы непек вўсы. Ищи пурайн Россия мўв кәщә Борис Ельцин мет олаң президент хуята алыщәты питсы. Вудаң Конституция непек ши мәрн ищи йилпатсы. Щиты кашәң ол лыпәт енумты тыләщ 12-мит хәтлән Россия мўв ёмәңхәтл постәды.

2025-мит ол лыпәт тыләщ 12-мит хәтлән Югра мўв кашәң вән па ай вошәтн, кәртәтн Россия мўв ёмәңхәтл вурәңән арсыр луват мир пәта якты-ариты хәрәт, хурамәң ванлтупсәт, ешн сыр-сыр ай пурмәсәт верты вәнтәты хәрәт, юнтәң па әрәщты утәттәты верәт әмәщә ләщәтман вәсәт.

Щиты Ёмвошн Борис Лосев немуп рўтыщәты тәхийн «Самоварово» немпи арәң-якәң хәр ләщәтсы. Тәта күш ай тәпиет, күш нявремәт па айлат әх, күш вәндата ювум иметикет пәта сыр-сыр әмәщ утәт верман вәсәт. Кашәң хәннәхә тәта рўтыщәты щир тәйс.

Ёмвошн вәлты арсыр мирәт хурамәң па едләң ләмәтты сухн лыв мирл

йис верәт ванлтәсәт. Ёмвошәң «Югра лылңуптәты» оса тәхия луңум әх (кәщәя Раиса Гаврильчик вәл) хәнты па вухаль мирәңән йис вәлупсы па йис верәт мойңа юхтум мира ванлтәсәт. Ши күтн па хурамәң шуши мир пурмәсәт эвәлт әмәщ ванлтупсәт ләщәтсәт.

Щәлта лыв сәттәла вер тайты хуятәт «Ёмвошн верум пурмәс муй дөтут» немпи хәрн ләщәтум утәт ванлтәсәт па ай павәтсәт. Тәта сухта, сух эвәлт верум пурмәсәт, ләмәтсухәт, сыр-сыр едләң па мавәң дөтутәт, вәнтән енумты тулхәт, арсыр воньшумутәт, лыптәң шай вантты па ләтты рәхәс.

«Октябрь» немпи культа хот эвәлт арәң-якәң неңәт-хәйт әмәщ якты хәр мойңа мира ванлтәсәт.

Нях вош «Югра лылңуптәты» оса тәхия луңум әх

Нях вошн ищи әмәщ па амтәңа Россия мўв ёмәңхәтл постәсы. Мет хурамәңа па едләңа «Хоровод дружбы» вер вәс. Тәта арсыр мирәт лыв ләмәтсухалдн ариман па якман мәнсәт. Ийха лўңәтты ки, тәта 500 мултас хәннәхә шәшәс. Нях вош «Югра лылңуптәты» оса тәхи кәщә Наталья Есаулкова вошәң шуши мир пидә ищи щәта вәс. Лыв хәнты па вухаль мирәңән хурамәң ёрнәсәт ләмәтман мет хурасәңа шәшәсәт.

«Югра лылңуптәты» айлат әх верәттәты оса тәхи эвәлт тәта хәнты айлат не Наталья Васильева «Нумас Юнт» немпи юнтәң хәр ләщәтәс. Вантә, Юван Шесталов хәнты лупәс, вухаль звета па пухәта лыв мирел юнтутәт вәты мосл. Хән нявремәт рўщ, вухаль па хәнты юнтутәт вәләт, ши пурайн лыв мет ар вер вәты пилләт.

Ши нумәсн ай пура вўш эвәлт пушәхлал арсыр ута вәнтәсәйт, ләдн лыв вўләт лавәлдты па вой-хўл вәлпәсләты йма ат хошсәт, ләдн мет әрәңа, сора ешпи,

пасты кўрупа, нумсәңа па ушәңа ат йисәт.

Щиты Россия мўв ёмәңхәтл постәты пурайн Н. Васильева «Щол», «Щол хотые», «Хутәң» па па войт хурасәт верты юнтутәт ванлтәс.

Лянтор вошн «Наследники Победы!» немпи мет олаң пўш парад версы. Тәта хәтл мәр лавәлдман па вантман тайты хотәта йңхты 230 мултас ай тәпиеләл ләмәтсухн шеңк әмәщ парад щирн шәшәсәт.

Нижевартонк вошн якәң-арәң этнхотәт тумпийн имухты ар хуятн кулащты хәр версы. Ши әрәщты ут ищи әмәщ тывәс.

Сәрханл вошн «бильярд» немпи юнтут хўват «Чемпионат мира» кәсупсы мәнәс.

Югорск вошн әш хўват карты әхәлдн йңхты-мәнты вер ләщәтсы. Тәта арсыр карты әхләт вош хўләт хўват әмәщ мәнсәт. Ши тумпийн лов шәншийн хәтәтләты вер ищи ванлтәсы.

Тәм лопәс ләщәтәс:
Ирина Пословская

Ёмвошәң шуши мирлўв арсыр мирәт күтн

Югра мўвев увас мират акатсыйт

Кондинской районан лыпат тылщ 6-8-мит хатлэнтн «Силава» этноцентр хуца Югра мўвевн вэлты увас мирев вэн актупсы вэс. Щит «Элы Хотал» увас мирев община ёх лэщатсат. Щи вер лэщатты пата дыв Югра кэща грант мухты вух ёша паватсат.

Тамаш актупсы рўща ювум Кондинской район хуца верты О.А. Актаева нумас пунас. Лўв мўнева путартас, муй пата щимаш нумасн юхатса:

» Ма 17-кем ол мэр эр пунлум там кондинской мўвн вэлум вухаль мир йис вэлупсы дылнуптаты па елды йис верат тэты пата. Щикўш маймавелем, йис верат там хатл вўша ан юхатсат. Иньщасты хуятат па ан тайлўв, щит пата тэп киникайт мухты мулты верат уша верты пиш вэл. Ма иса пўш нэмаслум, камн мулты веврев юврая тэлэв, камн йис щира мултэв ан тывл. Ин хуцы увас мирев йис вэлупсы кашан ханнеха ванлтаты вўратл, щимаш мулты йиса юхатсўв. Хан ма вантлум, муй щира мўң вэлупсэв ванлталы ашколайтан па няврэм тайты садикат хуца, ма-

нема яма кал, муй мурта дыв леваса вантасыллэнт, леваса яклэнт-арилэнт. Щи верат пата ма самем вера хошийл. Щит пата щи ма там проект непек ханшсум. Мўң хэлэнтты лэңхалўв, муй наука мир луплэнт, муй йис щира вэлты ёх путартлэнт. Мўң арсыр верат олэнан, арсыр путрат олэнан кўтэвн путартты пата мирев тыв акатсўв. Щи путрат мирева вера мослэнт.

Этнофорум лэщатум ёх нйл, щир актупсы верантсат, кашан щимаш актупсыйн мирев тэп и мулты вер олэнан путартсат. Щата наука мирев ёх ясан тайсат, па увас мирев пила рэпитты ёхлўв путартсат лаварта манты верлал, олэнан, ан тывты верлал, олэнан, па ёх па ясан тайсат, муйсэр нумас дыв тайлэнт, щи верат олэнан путартсат.

Ольга Актаева Ас-угорской институт рэпитты неңан мойлупсыйн масы

Олэң секция немл «Рэт ясцев па увас мирев йис ёх вэлупсы така тайты», тата ёх мосты путрат щира кератты пата Югра Дума депутат, увас мирев пата верум Ассамблея хуца вэлты ханнеха Т.С. Гоголева олэң ясан тайс. Лўв путрум докладал немл «Югра увас мирев яснатн путартты ки питлўв, тэп щирн мўң хантыя муй вухаль ёха хашлўв». Лўв путартас, муй пата мўң ясцев вэтшаты питсэв, муй мўнева турас верл ясанан елды путартты пата, лупас ясан тайты кашан ёха, щи ясцевн путартты мосл, ясцев вера вана тайты мосл:

» Ясан шавиман тайман, елды ёнумты айдат ёхлўва щи ясан павтаты, нын увас мир немат така тайты, ух нух алумман вэланы па нын рэт ясанлан амща тайты.

Там секция хуца ясан тайсат, муй вўрн вухаль ёх рэт яснат карты щўңката метшаты питсайт (Н.Г. Алексеева, И.В. Каркочевич), муй вўрн щи карты щўңкат пила яма рэпитты мосты ясан со-ра вэйтты пата (С.А. Герасимова), Кондинской район хуца ясан тайты ёх каншум олэнан (Н.В. Ткачук), муй вўрн юнтты утат мухты па юнтты пи-

Мирхотн рэпитум ёх

Пүпи хот ашколайн вандтылум нявремәт

Имет юнтлät. П. Молданов верум хурät

щät мухты нявремät ясаңа павätты (Е.В. Вьюткина), Научно-библиотечной центр мухты муй вүрн ясаң па йис верät елды тätы (А.Р. Иштимирова-Посохова).

Кимät секция немл «Муй вүрн йис вэлупсы па тäm хätл вэлупсы яха тätы». Щи тäхийн путär мәнäs, муй ширн увäs мир ясаң па йис вэлупсы лерует тäm хätл вäнта лыдäңа тайты. Тäта мет оләң ясаң тайс исторической наукайт кандидат, этнограф Т.А. Молданова. Лүв путärtäc, муй ширн йис өх ясät-путрätтäm хätл вэлупсийн така тайлайт. Щälтa па тäта путärtсät: муй вүрн пүпи хот ашкола хуца ай нявремät вäнтуман йис моньшät-путрät пидä рäпитлät (П.Т. Молданов), муй вүрн вүды тайты өх вэлупсы оләңän «Күрмäң вүды шимрäң сый» па «Арäң юнтät» верäң вëрäнтсайнän (Е.И. Потпот), муй ширн йис вухаль мирев ай хириет өхтсät па муй вүрни интты питсайт (Е.В. Вьюткина), Тэк өхлүв хәншäң тунты пурмäsät муй щира верäнтсайт (Е.П. Новьюхова).

Па и секция немл «Увäs мирев йис өмäңхätлät» вäs. Тäта оләң путär тайс исторической наукайт кандидат, этнограф С.А. Попова. Лүв путärtäc вухаль мирев хуца вäлты өмäң хätлät па өмäң верät

оләңän. Тäта өх путärtсät, муй вүрн «Хätл» Асугорской мирät театр өх йис верät тäm хätл вэлупсийн вäлты өха ванл-tälät (Ж.В. Турешева). Ясаң мәнäs, муй ширн театр өх рäпитлät, хән дывeдä мосл увäs мирев вэлупсы ванл-tätы (В.Ю. Евдокимов), артистätа йис моньшät-путрät ванл-tätы тäхетн муй тäхет лавärt, муй тäхет па өмäщ (Т.В. Огнева), муй вүрн ашкола нявремät пидä өмäңхätлät верäнтлайт, щи оләңän ищи путär вäs (В.В. Билоус).

Па и секция немл «Этно-туризм па увäs мирев йис хурамäң пурмäsät: йис ширät па тäm хätл ширät». Щäта путärtсät, муй вүрн «Фонд Тимченко» тäхи өх Проектной лаборатория верät лäщätсät (Е.Т. Федотова), «Силава» этнографической туризм этноцентр хуца муй вүрн верлä (О.А. Актаева), Самар канäщ вош Ёмвошн верты оләңän (Г.И. Егорова), муй вүрн йис хәншäң верät тäsä тäm хätл верты (Е.П. Новьюхова), «Таёжные краски Югорского края» нявремätä нётты юнтутät оләңän (Т.В. Любавина).

Этнофорум мäнум хätлätн сыр-сыр вäнтätы хärät вäsät. «Муй вүрн йис пүпи хот арät-моньшät пидä рäпитты» (П.Т. Молданов), мойң өх тумранän юнтты вäнтätсийт (Е.И. Потпот), саңквылтапн

Имет лäпи верты вäнтыйлät

юнтты вäнтätсийт (В.С. Меров), тäхär версät (Т.Е. Тарасова), «Хäнтэт шай яньшты пишät» ванл-tätсийт (Е.Т. Федотова), «Нумäs юнт» юнтутätн юнтсät (С.И. Кузнецов, Е.А. Кузнецова) па па верät версät.

Етн оләңän өх А.Р. Иштимирова-Посохова пидä вäйтантыйлсät. Щи вäйтантупсы немл «Час с писателем». «Эхо войны: письма из прошлого» мультимедийной ванлтупсы Е.Т. Федотоватäs, щälтa па Совет ветеранов агит-бригада хуца вäлты вäна ювум өх яксät па арисät.

С.А. Попова путärtäc:

» Тäm хätл верум этнофорум ванл-täs, мүйневa ван күт äктäщийлты мосл. Щи арат иньшäсты утät өх тайсät, щи арат лавärt верät вäллät, щи күш өх мулты верты лäңхälät,

тäп ювряя верлät, дывты сашмälтätы мосл. Ма ширемн, тämäщ äктупсийтän дыв щи вäнтälыйт, щит пäтa тämäщ äктупсät щи мослät. Тäm мирхот ванл-täs, вëра ар өх яха пил-täшты лäңхälät, кутлälн вäйтантыйлты лäңхälät. Муй вүрн йис верät па тäm хätл вэлупсы яха тätы – щит лавärt вер. Мүй щи күш лäңхälүв иса верät тäm хätл вäнты тätы, тäп мосл щи верät ушäң щира верты.

Этнофорум худаты хätлän мирев арисät па яксät, щäта кашäң ол «Дыхание родной земли» өмäңхätл верäнтлä. Тäта äктупсыя юхтум өх па арсыр мойң өх вäsät.

Кунавәт мұв хәнтәт эвәлт

Ёмвошәң киникайт лұңатты хотн рәпитты айлат не Алла Иштимирова-Посохова ванкүтлы «Ас/Шай» (рүщ ширн «Обь/Чай») немпи әмәш вер ләшәтл. Тыв лұв арсыр мирәт эвәлт вертутәң, непекаң, апрәң па каркам сәмәң, ех мойңа вохийл, ләдн дыв ләшәтум верлал, пурмәслал, хәншум непекалал, олаңәң ай павәтты.

Щиты тәм товийн «Ас/Шая» юхәтмевн мұң Ямал мұв Шурышкарской район Лопхари кәртән сема питум сәмәң па нявләк, шүкшәты верәт тәса вәты имие пидә вәтаңә йисүв. Щит Кунавәт мұв хәнтәт эвәлт вәлты имие Анна Леонтьевна Русмиленко. Тәм олн лұв 50 ол сема питум хәтл вұш эвәлт постәс.

Вәйтантупсыйн Ямал мұв эвәлт юхтум не мұңева ванлтәс, муй ширн Кунавәт хәнтәт ширн әнтуп келәт тыйты мосл. Әмәш, хути тәм вәндтәты хәра итәх Ёмвошәң ашколайт эвәлт нявремәт юхәтсәт. Дыв әнтәтәп Анна Леонтьевна пидә вәтаңә йисәт, дыв ешлалн ай әнтуп келәт тыйсәт. Нявремәта тәм вәндтәты хәрн шеңк әмәш вәс. Елды ийха әкташум хуятәт «Ас/Шай» ширн мавәң-няняң пәсана вохсыйт. Тәта мұң

мойңа юхтум имие пидә мет вәтаңә йиты питсүв.

Йис пура вұш эвәлт Лопхари кәртән Кунавайт хәнтәт вәлдәт. Анна Русмиленко 1975-мит олн Ай кер тыләшн 29-мит хәтлән сема питәс. Аңкел – Валентина Тимофеевна (опраш немл Яркина), ашколайн рәпитәс. Ащел – Константин Федорович Русмиленко, Кунавәт мұвәт-йиңкәт вантман егер хуята вәс. Вәлупсы мәр кәтңәң вет няврем енмәлсәңәң.

Ар нявремәң хоттел ех хуца Анна – кимит эви. Рәт кәртән хәтл мәр пушхәт лавәлман тайты хотә йңхәс, щәлта ашколая мәнәс. Ром па нумсәң эвия енмәс. Мет әмәш лүвәла математика урок па киникайт лұңатты вер вәс. Хәнты не ясәт ширн, цифрайт нух лұңатты, щәлта щитлал ортыя шеңк әмәш вәс. Щи тумпийн лұңатты вер щи пура вұш эвәлт па

А.Л. Русмиленко. И. Самсонова верум хурңәң

тәм хәтл вәнта мосман тайл. Щит пәта айтәдн киникайт лұңатты хотн рәпитты ләңхәс.

Ашкола етшуптумал юпийн Анна Пуднавайт вош культпросветучилищә хурәт олюпн хәншты хуята вәндтәйлды мәнәс. Щи мәрн арсыр тәхетн айкемн рәпитәс, кұш рүщ «матрешкайт» хурамәңә олюпн нерәс, кұш хәнты хурамәтсәк эвәлткәрәтәс.

Ищи вошн хәнты не Анна Русмиленко Алла Иштимирова-Посохова пидә вәтаңә щи йис. Вәндтәты тәхи етшуптумал юпийн ләхәса ювум неңәң елды Хон Петра вош Герцен немпи института вәндтәйлды сотумәсәңәң.

Кашәң хәннехә вәлупсәдн имухты ар вулаң верәттывләт. Щиты щи Анна Русмиленко хуца. Вәндтәйлман, рәпитман күтн лұв Денис Чапаев хә пидә вәтаңә йис. Кәтңәң ийха рәхсәңәң па 2008-мит олн йилуп хоттел ех щи тывәс. Пидыел Пуднавайт вош пәдъницайн ләтут

кавәртты хуята рәпитәл.

Интәм пидыеңәң Арсений пух па Кристина эви енмәлдәңәң.

Анна Русмиленко ар ол юхды вәндтум ширн тыйты, сәк кәрәтты, олюпн хурамәңә хәншты вер сәмәңә тайлалә. Ищи мәрн Кунавәт мұв хәнтәт ширн ёрнасәт, нәй сәхәт ёнтты хошл па муй мосл, иса верл. Ванкүтлы вән партупсы юхәтл – сорашәк шимл хәтл мәр ар әнтуп кел верты. Анна Леонтьевна имухты партупсыя омәсл, ләдн мосты хәтлә алемәты.

50 ол сема питум хәтл вұш эвәлт постәты щира, мұң, «Хәнты ясәң» газетайн рәпитты ех, Анна Русмиленка вұща ясәт китлүв, хұв йис, хұв нәпәт ләңхәлүв, уяңа-пищәңә, шуши мир йис верәт лавәлман, арсыр хурамәт верман па айлат ех вәндтуман ищисәты елды сәмәңә вәлты.

А. Русмиленко Кунавәт хәнтәт ширн әнтуп кел тыйты вәндтәл

Путәр хәншәс:
Ирина Самсонова

Сырыя шәшты увас мирев айлат ёх: Екатерина Балина

Екатерина Балина сема питас па там ванта Ёмвошн вэл. Лўв декоративно-прикладной искусства (художественная керамика) вәнд-тылдас. Ин «Торум Маа» йис пурмәсәт шавиман тайты тахи хуца рәпитл, щәта лўв ханты мирев йис верәт вәндтәл, аңкел мухты лўв ханты калы лер тайл.

Тәнял ол лўв «Первооткрыватели» вер хуца яма рәпитас, щәта уша верум нумсәлн дылаң хур верас, нәмл «Волна памяти». Лўв иса пўш вәндтәйл йилуп пицәт, йилуп нумсәт уша верты пәта, ищи нумсәлн лўв «Путь ремесленника» акселератор хуца вәндтылдас, там тахи етшуптумал юпийн сухта эвәлт «Геометрия внутреннего спокойствия» рәпата верас.

Екатерина аңкел-ашел – Татьяна Владимировна Волдина па Саидмурод Хамдамович Хакназаров, дын наукайт кандидат нәм тайлаңан, щәлта па лўв апәлне тайл, нәмл Виктория.

Екатерина нумасн, хәннәхә вәлупсы әшл, шәшты пәнтәл яма муй атма елды мәнты питл, щит уша верты пәта вантты мосл, и хотәң ёхдал пида муй вўрн лўв вәс, муй вўрн енмәлсы. Там эви арсыр мир яха вәлты хотн енмәс, щит пәта вера вана тайладә арсыр мирев йис верәт, йис вәлупсәт.

Екатерина ясаңан:

» Аңкел-ашем мултаса вера ар нумас ма аңкаңкел Мария Кузьминична Волдина па аңкел йивләң Александр Васильевич Белкин эвәлт вўсум. Щәлта па ая вәлмемн иса пўш ортнедам па ләхәдам пида яха енумсүв. Хән ма ая вәлум верләм нумаса питләт, иса пўш нәмәлмәлум, муй арәт хуятәт мўң ийха, ләхсәңа вәсүв. Аңкел па

Е. Балина

лўв рәт ёхдал хулиева хәнтәт, ащем – таджик, мәнты енмәлдум аңкел йивләң – щит рўщ ики.

Ая вәлум нәптәл эвәлт нумасн мет хәщсәт аңкел йивләң пида яха вәлум хәтләт:

» Лўв нәмл Александр Васильевич, тәп ма пәтема Василич вәс. Мет яма нәмты верем – щит муй вўрн мин няврәм садик эвәлт остановка вўша шәшийлсумн. Лўңән, хән кәмн меләк тәрум вәс па хәтлыен похәнман вәс, мин турн лыптәт ака́тсумн па щит турнәт пида юнтсумн. Мәнема иса пўш әмәщ вәс хәләнты, муй вўрн лўв щит турнәт уңәда вўйман арсыр сыйт верты хошәс, щичкурек тўр сый верәнтылдас, ма па щит кўш лўв юпелн верәнтылдас, нәмәлт ушаң ут ән тывилдас. Аңкаңкел па вера яма юнтәс сүмәт юх лыптәтн, сыр-сыр тухләң ай войт иты ләйты хошәс. Лын нюр кәт щира щит сыйт верәнтылдасәңән. Аңкел йивләңән па аңкаңкелн ма щит верәта вәндтәсыюм, тәп лын итана яма сыйлды худна ән тывәл.

Екатерина йис верәт па ханты ясаң вәндтәл па елды тәл:

» Мет сыры ма йис верәт дыпи нумсема пунлум па яма вәндтәлум. Ма щиремн, там йис верәт уша

верты әш хўват ма шәшумсум щит верәт уша верты кәш таймем пәта. Ма енмум хотемн хәнты ясаңән ван кўт путәртсәт, щит пәта щит ясаң ма нумсемн па сәмемн тайлдем. Там ол эвәлт ма хәнты ясаң вәндтәты питсум. Ма щиремн, мулты верәт елды тәты ки, щит утәт лыпийн тайты мосл.

Екатерина Балина «Первооткрыватели» вер олаңән путәртас:

» Там проектән ма «Видео» трек хуца рәпитсум, мўң вәндтәсүв арсыр видео-контентәт па муй вўрн щитәт верты. Тәп мет вера мўң вәндтәсыюв, муй вўрн там мўвн вәлум верәт нумаса пунты па медиа мухты верты. Муй вўрн щит верәт тывсәт, щитәт вәндтупсыя верәнтсайт. Проект хуца па увас мирев общественной дипломатия йит вәс. Ин «Первооткрыватели» хуца вәлум ёх «Коренные малочисленные народы. Школа общественной дипломатии» программа хуца рәпитләт. Ма щәта «Волна памяти» дылаң хур версум. Лўв хәлум йит тайл: «Хотәң ёх», «Мўвәң ёх» па «Хәннәхә вәлупсы». Тамәщ дылаң хур верты мәнема әмәщ вәс. Ма ёх пида путәртмемн арсыр утәт уша версум. Ма щит ёхдама ин ям нумас китлум!

Екатерина Балина арсыр верәт пәда сәмәлн талда:

» Вана ки лупты, ма дыпи нумсем вәндтәлум, муй мәнема әмәщ, муй әнтә па муй пәта щиты. Ма вәщты каш тайлум, сухта пида рәпитты ләңхалум, хәсәт пәда вантты па ар вер мәнема әмәщ.

Мўң Екатерина ям нумас китлўв, хәнты ясаңа ат питл, йис верәт уша ат верл па әмща тайты верлаң елды яма ат мәнләт!

Путәр хәншәс:
Пётр Айев

«Таксар махум» хуща нявремәт

Кашаң лўң «Торум Мaa» йис пурмәсәт шавиман тәйты тәхийн нявремәт пәта «Таксар махум» (хәнты щирн «Таксәр ёх») немпи рўтьщаты хәр верды. Тәм пўш ищи Ёмвошн вәлды пушхиет щата рўтьщасәт.

«Торум Мaa» тәхийн рәпитты хәнты хә Вячеслав Кондин лупәс:

ут верты, тунты анән шай кавәртты па па арсыр верәт.

» Тәм рўтьщаты хәр 2014-мит ол вўш эвәлт рәпитл, мет олҖҖҖҖҖ тыв тәп шуши мир нявремәт юхтыйлсәт. Интәм лўң пурайн мўң хущева иса нявремәт хәншаныщты щир тәйләт, хуйтат вәнтән вәлды вәнд-тыйлды ләңхаләт. Ма щиремн, кашаң няврема лўв ёшҖҖҖҖҖ мулды верты мосл. Вәна ёнумл, щи вер нумәсн иса пурайн хәшл. Итәх пурайн арсыр верәт тывләт, тәта нявремәтн уша павтум верәт хәнты лыведа нётләт.

Тәм рўтьщаты хәрн нявремәт уша верләт, хутыса ратхәр верты, хутыса вәнта мәнты щира хир ләщәтты, муй пәнән вўты мосл, хутыса «компас» немпи щўңк верты, ләдн вәты, хута мәнты мосл, хутыса вой па хўд велпәсәт, турн эвәлт хот верты, парщин хот омәсты, пелңайт эвәлт

Итәх нявремәт щи рўтьщаты хәра кашаң ол, яңхыйлләт.

«Торум Мaa» тәхия юхәт-мемн ма «Таксар махум» хущи рўтьщаты нявремәт пида путәртсум. Екaтeри-на Сабельфельд лупәс:

» Ма 8-мит әшколайн вәндтыйлдум, ин 8-мит класса мәнлдум. Кашаң лўңән әңкемн тәм рўтьщаты тәхия хәншаныщ-дыюм. Тәма мәнема шеңк әмәш, нявремәт ләхсәңа вәлләт. Арсыр мосты вә-ррәта вәндтәдыюв. Әмәш йис путрәт хәләнтьюв. Уша версўв, хутыса йис пурайн хәнты па вухаль ёх вәсәт. Ма уша версум, хутыса вәнтән вәлды мосл. Ар пур-мәс пәнән вўты ән мосл, ләдн шәшты кеншәка вәс. Рат хәр ләщәтты, велпәс верты, хәнты па вухаль мирңән юнтутәтн юнтты вәндтәсыюм. Хәлмит ол

Нявремәт айләт ёх пида хәнты юнтәтн юнтләт тыв юхәтлдум, мәнәма ләщәтты, вой велпәсәтты утәт верты па әхәл эвәлт нёл ёсәдты вәндтыйлдсум. Әңкем хәнты неңа вәл, щирн мәнәм тыв тәслә, мәнәма тәта рўтьщаты әмәш.

Артём Никитин:

» Ма 4-мит әшколайн 7-мит классән вәнд-тыйлдум. Хәлумхушьяң тәда йисум. Ма и ол мәр хоккейн юнтлум. Тәм «Таксар махум» тәхия олҖҖҖ пўш юхәтсум. Тәта ар нявремәт пида вәтаңа йисум, ләхсәт вәйтсум. Ийха мўң арсыр мосты верәт холумсўв, күтэвн нётәслўв. Тәта ма вәнтән улты тәхи

«Таксар махум» рўтьщаты тәхийн исторической наукайт кандидат, Ас-угорской институтн па Сәрханл вошн государственной университетн рәпитты не Татьяна Волдина-Ледкова пида путәртсум, лўв лупәс:

«Таксар махум» хуща яңхты нявремәт вәндтум неңәл пида

Т.В. Волдина Сәрханл вош эвәлт юхтум айләт ёх пида

ВӘНТӘН ВӘЛТЫ ВӘНЛТӘЛЫЙТ

Нявремәт юнтлът

Рүтьщаты хәтлът йма мәнсәт

» Мәнум олн Сәрханл вошн педагогической университетн шуши мирәт пәта вәндтәйлды тәхи пүншы, щәта лыв рүщ ясәңа, литературая па хәнты па вухаль ясәңәна вәндтәлдыйт. Йм, хуты айлат әх шуши мирәт ясәт па культура пелы әмщәт. Щи тәхи пүншты пәта шуши мирәт Ассамблея кәща Еремей Айпин вән нәтупсы тәс. Ин лупты ләңхалум, оләңмит курс етшуптум айлат әх тыв, «Таксар махум» немпи рүтьщаты тәхия, практика яхәтсәт. Лывела шуши мир әмәңхәтл ләщәтты па верты мосәс, иса вер йма тывәс. Ин «Таксар махум» тәхийн рәпитты хуятәта вән пәмәщипа луплум, лыв мүнәва шеңк нәтсәт. Лыв унтасәлн айлат әхлүв хәнты па вухаль мирңән әмәңхәтлът ләщәтсәт па версәт.

Татьяна Волдина-Ледкова ясәңдал, щирн, тәм тәхия мәнум олн лапәт хуят вәндтәйлды юхтәс. Вантә, итәхәт ән па вәсәт, хуты Сәрханл вошн щимәщ вәндтәйлды тәхи пүншы. Тәм олн, алпа, аршәк айлат хуят рәт ясәң па литература вәндтәты

хуята йиты щира тыв вәндтәйлды юхәтлът.

Сәрханл вошн университетн вәндтәйлды айлат хә Вадим Воронин лупәс:

» Ма рүщ ясәңа, литературая па вухаль ясәңа вәндтәты хуята вәндтәйлдум. Тәм олн оләңмит курс етшуптәсум, кимит ол шәп вәндтәйлды пурәйн вухаль ясәң вәндтәты олңитсум. Ма ләңхалум вухаль ясәңән йма путәртты, щирн йма вәндтәйлды питлум.

Вадим па айлат хуятәт пида нявремәт пәта арсыр юнтупсәт ләщәтсәт. Кашәң айлат хуят и вой пирийс па щи вой пәта верум әмәңхәтл ләщәтәс. Вадим хүлът па юханәт оләңән әмәңхәтл верәс. Нявремәт сора хәхәлсәт, эстафета щирн хүл нәшсәт. Вадим Сәрханл вошн сема питәс па енмәс, лүв рүщ хуят, тәп шуши мирәт йис верәт, вухаль ясәң лүвела уша павәтты шеңк әмәщ.

Айлат эви Ангелина Айдарова ищи нявремәт пида «Таксар махум» хуши рәпитәс, лүв лупәс:

В.Ю. Кондин пушхиет пида рәпитл. Н. Меров верум хурәт

» Ма Сәрханл вошн государственной педагогической университетн вәндтәйлдум, хәнты ясәң вәндтәты неңа йилум. Әмвошн лапәт мәр практика щирн «Торум Маа» музейн «Таксар махум» рүтьщаты тәхийн рәпитсум, арсыр әмәщ юнты хәрәт пушхиет пәта версум. Тәмхәтл ма шовәр әмәңхәтл версум. Щи тумпи тәта воньшумут, кев па па арсыр әмәңхәтлът верәнтсүв.

Мосл лупты, кашәң айлат хуят нявремәт пәта 50 минута мәр әмәңхәтл верәс. Лыв моньщәт моньщәт, йис путрәт

лүңәтсәт, амаматыщет лупсәт, ай ариет арисәт. Щи тумпи арсыр әмәщ юнтупсәтн юнтсәт. Айлат әх щи әмәңхәтлът тәты щира тәса ләщәтәйлсәт, мосты верәт оләңән хәнты па вухаль хуятәтн хәншум киникайт хуши уша павәтсәт.

Әмвошн айлат әх кәт лапәт мәр нявремәт пида рәпитсәт, тыв кашәң хәтл 12 нявремәт юхтыләс. Щиты әмәщә Әмвошн вәлты нявремәт рүтьщәсәт, ар йилуп вер уша павәтсәт.

Николай Меров
хәншум путәр
хәнты ясәңа тулмащәтсә:
Надежда Рагимова

Вэтан ханты хэйн ханшум путрэт мирн мосман тайлэйт

Ши олаңан уша йис вэйтантупсыйн, мата ут Ас нопатты тылэщ 27-мит хатлэн Югра мўв государственной киникайт лўңатты хотн лэщатман вэс. Мосл лупты, хути ши хатл – щит Россия мўвтел киникайт лўңатты хотэт ёмәңхәтл. Ши тумпи хәс ол юхлы ши хатлэн Югра мўв киникайт лўңатты хот ши йилуп хота (Мира вош хўлы, 2-мит хот) каслэс.

Тәм хот кәща нэ Евгения Финк рәпатаед олаңан ай тәс:

» Тәм хатлэн 230 ол юхлы Санкт-Петербург вошн олаңмит киника лўңатты хот пўншы, «Императорская публичная библиотека» нэмн масы. Ин щит «Российская национальная библиотека» нэм тайл – щит Россия мўвев мет вулаң киникайт лўңатты хотэв.

Рәпатаев олаңан путартты ки, юхи хәшум олатн мўң йилуп технологияйт щирн рәпитлүв. Мўң кәт немасыя лаборатория хот йит тайлүв, щәта кашәң хуят онлайн щирн арсыр музееят вантты веритл. Щит пәта тыв ар хуят юхәтл.

Ши тумпи мўң хўвн электронной каталогәт тайлүв. Ши унтасн ин кашәң хуят онлайн щирн мосты киника пириты веритл, юхәтты па вўты.

Интәм мўң иса муй верлүв, ләлн сайт, соцсетят сообществойт тәса па йма ат рәпитсәт, ши унтасн ар хуят мўң рәпатаев олаңан вәйтлэйт.

Тюменской область дума депутата Игоря Винника нәтәсты нэ Алина Асланина-Павлова «Литературные дебаты. Дети Сократа» нәмпи вер олаңан ай тәс. Уша йис, хути ши вер лыв округ киникайт лўңатты хот ёх пила лэщәтлэйт. Тәнял хәлмит пўш версы,

Вэйтантупсы пурайн. Л. Гурьева верум хур

щәта күтэлн 1500 мултас няврем па айлат ёх кәссәт. Еллы лыв атәлт айлат ёх лига верты нумәс тайлэйт.

Ёмвош Тәрум хот Тарасий пәп ики айкел тәс, хутиса лыв ар ол округ киникайт лўңатты хот ёх пила и нумәсн рәпитлэйт – вэйтантупсәт, ванлтупсәт, православной киника хәтл, па па верәт лэщәтлэйт.

Ма вухаль мир поэтесса Светлана Динисламова эвәлт иньщәссум, тәм йисн шуши мир писателәт рәт щирн хәншләт муй әнтә? Лўв юхлы лупәс, хути интәм шимл хуят рәт щирн хәншләт. Ям, хути рәт ясаңан хәншум стихәт па путрәт «Рәт литература» киника хуца есәлман вәллэйт, щирн нявремәт әшколайн рәт щирн путрәт лўңәтлэйт. Ши тумпи ар шуши мир ищи рәт ясаңан

стихәт па путрәт лўңатты мосман тайлэйт.

С.С. Динисламова лупәс, катрайн Ёмвошн атәлт «Дом писателей» хот вәс, ин әнтәм, щирн Югра мўвев писателәт округ киникайт лўңатты хотн әктәщлэйт. Тәта арсыр мирхотәт, киникайт лўңатты ёх пила вэйтантупсәт, киникайт ванлтупсәт па па верәт лэщәтлэйт. Ши тумпи лупәс, Югра мўв писателәтн хәншум непекәт округ киникайт лўңатты хот сайт хуца лўңатты рәхл.

Евгения Финк лупәс, интәм Югра мўвевн 54 писательвәл. 2019-митол вўш эвәлт округ киникайт лўңатты хот сайт хуца «Литературная Югра» порталвәл. Щәта писателәт олаңан па лыв киникайла лўңатты рәхл. Тәм ванән щәта вухаль мир писатель хә Юван Шесталовән

хәншум арсыр непекәт пунсыйт. Ин вухаль мир поэт хә Андрей Тарханов непекәт лэщәтлэйт.

Ши тумпи уша йис, ешавәл Еремей Айпин, Светлана Динисламова па Владимир Квашнин Москва хон воша мәнлэйт, щәта киникайт ванлтупсы пилт.

Мойң ёх иньщәссәт, интәм муйсәр киникайт округмир лўңатты мосман тайлэйт. Уша йис, хути детективәт, фантастикайт, художественной путрәт па ай нявремәт пәта хәншум путрәт. Шеңк ям, хути әңкет-әшет айтәлн нявремәт пила киникайт лўңатты хота юхәтлэйт па юлн киникайт лўңәтлэйт.

Юхи хәшум артән Евгения Финк Макеева вош пила рәпитты вер олаңан путәртәс:

» Мўң ванкўтлы әл мир эвәлт киникайт әкәтлүв, ши тумпи мўң хотэв хуца ищи киникайт вўлүв па Макеева воша китсүв. Ши тухәлпи православной энциклопедия 19 том непек шив китсүв. Мўң Макеева вош кәщайт пила и йха рәпитты вер олаңан немасыя поступсы нух хәншүв, щирн щәта вәлты мир пәта онлайн щирн арсыр мирхотәт лэщәтлүв.

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

Нумсаң па әмәш юнтаң партупсәт

Тынаң, нявремәт!

Ин лўң рўтыщаты пура ши юхтас. Ар пелак пушхат па мўвата рўтыщаты мәнсәт, итәх эвет-пухат рәт кәртәтн, вошәтн рўтыщәдәт. Хәтләт хошума па рўваңа йисәт. Тәх щосн, хән тәрум ёртәңа питл, мўң «Хәнты ясаң» газетаев вуятн па нын пәтәна ләщәтум лопәс йма вантаты. Тәта мўң әмәш па нумсаң юнтаң партупсәт нынәна хәншсүв.

Тәм партупсийн кәт хўрнән щикўш ихураспеңән, тәп ймсыева вантман, кәл, әнтә, щитңән еша арсырңән. Муй щирн арсырңән, ши олаңән нынәна уша верты мосл. Тәса вантаты па лўңтаты, муй арат арсыр ут тәм хурнән тәйләңән.

252	256	284	288	292	392	396			
248	260	280	276	296	388	400			
244	264	268	272	300	384				
240	236	312	308	304	380	376	372	368	364
228	232	316	320	324	328	332	344	348	360
224	220	216	212	160	156	336	340	352	356
196	200	204	208	164	152	148	144	140	136
192	180	176	172	168	76	80	84	128	132
188	184		24	28	72	68	88	124	120
			20	32	36	64	92	96	116
			16	12	40	60	56	100	112
			4	8	44	48	52	104	108

Тәм нумсаң юнтаң партупсы хўватуша верты рәхл, сора муй айлтәшәк нявремие имухты цифрайт йха пунты па елды щитләл лўңатты веритәл. Кашәң числая нәл, числа нәмәдта па пунты мосл. Щиты нәл, числа вўш эвәлт нәлсәт числа вәнта нынәна йха пунты па сора кеши щит хўрн вәйтты мосл. Партупсы верты елпийн щоса вәнтаты, ләдн уша павәтты, муй арат мәр нынәна мосәс, ләдн нумсаң партупсы тўңматты.

Тәм хўра мўң арсыр хот па вәнт войт хәнәтсүв. Нынәна уша верты мосл, муйсәр щит войт. Ймсыева хур вантаты па шивәләлүм войт хәншаты. Муй арат вой тәта хәнәтсүв?

Мўң вәлүв, хути мўң шуши нявремлүв ве-ра нумсаңәт па кармайт, щирн кашәң партупсы нын тәса па тўңширәңа верләты.

Тәм лопәс ләщәтәс:
Ирина Самсонова

Даварт далаь олатн тарма рэпитсат

Анастасия Кирилловна Рандимова (Молданова) Эхат юхан кэртан сема питас па енмас. Иван па Петра яйңадал далаь китсайңан. Нявремат аңкел пида кэртан хул велпәслуман вәсат па иса хул фронта китты пата соралсат. Тум пурайн тата хашум ех, пираш ех, имет па нявремат така рэпитсат.

Далаь олңитум пурайн Анастасия ветхушың ола йис.

Помут эвәлт айдат ех Анастасия Кирилловна Молданова, Анастасия Павловна Рандимова, Анастасия Ивановна Молданова, Данил Павлович Рандимов хул велпәслаты пиркатайн рэпитсат, кашаң товийн Кешдор кэрта хул велпәслаты китсайт. Щиты щидаварт далаь пура олатн рэпитсат.

1950-мит одн Анастасия Кирилловна Данил Павлович Рандимова икия манас. Дын совхозн вуды

давәлты ташн рэпитсәңан, щәлта Вүтвошн вәсңан. Анастасия Кирилловна вух лүңатты неңа, тынесты неңа, есум йиңк вүты неңа рэпитас.

Дын эвән Евгения Даниловна Салахова аңкел-ащел олаңан щиты путартас:

» Ма ин вәнты яма нәмләм, ма хув сәвәң эвия вәсум, хәншәң хәнты ёрнәсн йәңхсум. Муйкем вәна йилум, щикем ванкүтлы ая вәлум вердам нумәса щидат. Нумәсн иса щидат енмум Вүтвошиём, яха юнтум пид ехдам, мет шопәң

Анастасия Кирилловна хиләд пида

енмум хотыём. Аңкиём – Анастасия Кирилловна Рандимова. Лүв Макшум ех рәт эвәлт вәс, Вүтвошн енмәс. Аңкел-ащел вәлмалн нәпәт Эхат юхан кэртан вәсңан. Аңқаңкем мұва сәтши, йиңка сәтши Поднавәт ими вәс. Лүв опраш немл Туполева.

Сәранәт, хәнтәт лүв Эхат юхан кэртәд мухты күрус тәтљюман йәңхсәт. Щидат пурайн лүв шайпүтл иса кавәрман омсәс, хотәд эвәлт немхуят шайлы ким ант етљяс. Аңқаңкем ариты вер тәйс, лүв ардал ин па щидат арийлдайт. Аңщащем па аңқаңкем иса ихушың няврем тәйсәңан – вет эви, хәт пух. Ма аңкем айтәлн рома омәсты щирәл антәм вәс, айтәлн апшидал пида хәшидәс. Аңкел, вантә, иса рәпатайн вәс, хута хул велпәсләл, хута воньшумут воньшәл, аңкем юдн хот рәпата щидат верәс. Далаь олңитум пурайн лүв тәп вәнашәка йис. Дәпәт класс етшуптумал юпийн имухты рәпата щидат. Мет олаңан аңкеда-ащела хул сулыты па Вүтвоша тәты нәтәс. Патлора хул велпәслаты китыйлса, эхат лүв Помут воша лашкопн хул вүты щидат китса. Щәта лүв рәпатаел әмща тәйсәлә, няхәң-веншәң не вәс, иса ариман щидат шәшийләс.

Анастасия Кирилловна Виктор, Сергей па Евгения нявремәд пида

А.К. Рандимова

Па эхат лүв Вүтвоша пиркашека рәпитты китса,

немалт эвэлт палты вер ан тайс. Талн нюр атэлт вулэң эхалн Полнават воша йнхемилдас вухат па мосты непека́т тэты щира. Лўңан Амня хуща, Полнават воша кўрн йнхилдас.

» Ши кўтн мойн ши юхатса, Харсурт ёхн ши вохса. Лўв лапкаел ши тэхрумсалэ, икия тум мәнәс. Ащем пида йма вәснән, нивл няврём тайснән. Ащием мўң пилэва нявләк вәс, аңкев мўңты така тайсәлэ. Лўв ёнтәсты ки омсәс, мўңты, эвет, ёнтәсты омәсләлэ. Аңкем ёшиенәл каркам вәснән, етнәт лампа нувийн сора ши ёнтәсл. Ма ая вәлмемн рўщ ёрнасн ант йнхсум, тәп хәнты ёрнасн па хәншәң сәхн. Воньшумут ки воньщты пилдўв, ай ут – ай хинтән, вән ут вән хинтән мәлы. Мўң ши терматлаюв, хой әнт етшәл, кўтэвн ши нәтлўв. Ай нянь верты вер тайс, ин па Вўтвошәң ёх лўв верәнтум калаш няньдал нәмман тайлдәт. Вўтвшн лўв вух лўңатты неңа совхозн рәпитәс. Касума йнхмалн мўң хотэв ши тайсэв.

Вәлмалн лўв мулты верты ки омсәс, иса ши путәртәс, муй вўрн хоттел ёхдал пида вәс, ая вәлум пурайн, ай апидалә оләнән, рәт ёхдал оләнән. Интәм ведши ушн юхтыйлдәюм, и муй ма итәх путрәт нух ан хәншәлдам.

Лўв лупум ясәңдал ан юремәсум, лўв вәндтум вердал йира хән пунләлүм, дыв лавәрт рәпатаел оләнән ши оләтн мўң няврёмлўва па хилдлўва путәртты пилдўв, – аңкеләщел оләнән лупәс Е.Д. Салахова.

Путәр хәншәс:
Светлана Рандымова

Аңщащем вулаң вер

Ма аңщащем Павел Петрович Тарлин (1919-1979-мит оләтн вәс) лыпәт ёнумты тыләщ 12-мит хәтлән 1968-мит олн СССР Верховной Совет Президиум поступсы щирн «Орден Великой Отечественной войны» кимит степень холумтәс.

Лўв 1942-мит олн далая вўсы. Яма далаясмәл пәта мевләл арсыр посәт тайс.

И пўш военкомат кәщайтн Ёмвоша вохсы, дәлн лўв 1-мит группа инвалид иты мосты непека́т ат тәс. Лўв тыв Кышик кәрт эвәлт тўтәң хопн юхтәс. Речвокзал пўңалн омәсты пәсан хуща ил вўюмтсы. Нух верләс па уша версәлэ, мевл послал долумсыйт. Юхи юхтәс па лупәс: «Нявремиет, щимәщ вер, неш, вәллял, а-на-наём...». Давәрт нумәслад эвәлт тәлән хәтл әл ши омсәс, дэты ән ләңхас. Хўв мәр нәмәсәс, муй щирн далаясум лавәрт вер пәта миюм мевл послал ән лавәлсәлэ...

Лўв немулт пурайн далаь оләнән ән путәртәс. Итәх пурайн Андрей ай пухләлн ши оләнән иньщәсы ки, лўв шитама хәнты щирн мулты путәртәс. Итәх щосн роман мәшьяя ювәнтәс. Щәлдта щепәл эвәлт шар хир ким талдяс па тўрупкая махорка ут пунылдәс. Шар таләс. Щит 1960-мит оләтн рәт хотемн лўң етн ям пура вәс. Ши пурайн далаясум ёх әл мир иты вәсәт. Аңщащем хот ән тайс, Марья эвел хотн Дарко-Горшково кәртән вәс. Кәртәң мир лўвела хўл по нюхи тәсәт, лўв верум пәндал мийляс. Далаь юпийн имел пида нивәл няврём енмәлтәс. Лўв имел, ма аңқаңкем Екатерина Семёновна Тарлина (Сизарова) ар няврём тайты пәта «Материнская слава» кимит степень

П.П. Тарлин

мевл пос ёша холумтәс. Аңқаңкем мирн «Кәрәщ Катерина» немн альщәсы. Лўв нуви семуп па шәкляң ухуп имия вәс. Аңщащем лўвел Ас мўв эвәлт тәслэ. Лўв тәп 50 мултас ол вәс, кәртәң мир иса пурайн лўв олңелн йма путәртсәт. Щиты вән ёх лупсәт.

Ма нәмләм, муй щирн лўв мәнәм 1-мит класс эвәлт хот пәшәс пўңалн лавәлсәлэ. Лўв ма пиләма вән аңкәл мухты шәшәс. Вән аңкәл хуща вән самовар шайпўт омсыләс. Юлн ай пәсан хуща вельщи каврум дөтутәт омәссәт. Ма тәм вәнты ши дөтутәт епләң епләт па аңқаңкем нявләк ёшәңл нәмман тайлдәлдам.

Лўв далаь эвәлт оләнмит икел Григорий Михайлович Тарлин лавәлсәлэ. Икел далаь пурайн плена питәс па па хон пеләк Германия мўв Форелькруг концлагерь

хуща әнтәма йис.

Далаь пурайн аңқаңкем атл-хәтл тарма рәпитәс. Лўв Петущ вән эвела така нәтәс, и пўш сўсн потум йиңк эвәлт эвиел ёшәңдал нух пўвләснән, щирн эвел юкана рәпитәс.

1950-мит оләтн кәртәң вән ёхн партсы, дәлн лўв далаясум хә Павел Петрович Тарлин хуща ат мәңәс. Лўв щиты ши верәс. Йилуп щемьяйн Анатолий па Андрей кәт пух сема питсәңән.

Аңқаңкем «Ветеран трудового фронта» немн мәсы.

Тәм ол мўң Вулаң Победа хәтл вўш эвәлт 80 ол постәсүв, аңщащема па аңқаңкема вән пәмашипа ясәң луплүм.

Галина Марченко (Ячигина)
Хәнты ясәңа тулмәщтәс:
Людмила Шульгина

Тәм ванән Мегион вошн вәдмемн «Живое югорское слово» мирхот юпийн юхтум нявремәт әкәтсум па «Айкеләт әкәтты ай хуят» нәмпи редакцияев вер тәсум. Мет сыры звета-пухәта айкеләт әкәтты рәпата олаңән ай павәтсум, щәлта путәртсум, муй вүрн арсыр щирн айкеләт, путрәт па па утәт хәншты мосл. Әхәт нявремәт партсум дыв даясум рәт әхләл олаңән хәншты. Мет сыры Лев Булыгин лүв опрашңал олаңән хәншәс. Лүв Мегион вошәң 5-мит гимназияйн 7 «Г» классән вәндтыл. Щи тумпи лапәт ол луват Мегион вошәң пух Лев Горлов вән щәщел Савета Дмитриевна Корикова (эви опрашнемл Скуляк) олаңән хәншәс. Лүв даль пурайн тарма рәпитәс.

▲ Л.А. Шестаков

Ма вән аңшащем Днепр ас шәпи вәщәс

Ма опрашдам мари мир эвәлт вәлдәт. Ма аңкем-ащем – мари мир эвәлт, щирн ма иши мари пух. Ма кашәң лүң Марий Эл мұва Сернур кәрта яңхлум. Щәта аңқаңкем вәл. Ма мари мир арәт хәләнтты мосман тайлум. Музыкальной ашколайн фортепьяно утн нарәс-ты вәндтылдум. Светлана Александровна Булыгина аңкем А. Кузьмин нәмпи нарәсты верәта вәндтәты ашколайн рәпитл. Аңқаңкем эвәлт катра вәлупсы олаңән путрәт хәләнтлум. Аңқаңкем ащел Леонтий Алексеевич Шестаков, мари щирн Левенде коча альщәсы. Лүв 1925-мит олн сема питәс. 1943-мит олн дала вўсы, 640-мит артиллерийско-истребительной полк хуца служитәс. Днепр ас шәпи вәщәс. Аңқаңкем нәмләлэ, хутыса ащел иньщәсәс география урок верман, хән ашколайн вәндтыләс:

- Ащем, нәң Днепр ас вантсән?
- Па муй, хәлүм хәтл мәр ши ас

Нявремәт даясум рәтләл олаңән хәншләт...

хуца потум ийңкән долъсум, – ащел юхлы ястәс.

– Муй потум ийңка мәнсән? – елды эвел иньщәсәс.

– Немәщ вуракн партсыюм.

– Хутыса щит?

– «Немәщ ясәң» вўты мосәс. Хәлүм атл-хәтл мәр Днепр ас пәс-ләң турн хуца омәссум. Тәп нух долъ-лүм, имухты немәщ әх пушкан эвәлт нәләт есәлсәт. Тәп атн елды шәшсүв, хәтл мәр пәсләң турн хуца омәссүв. Щиты ши вурак лавәлсүв.

Лавәрта мәшмәлсы, щирн васы мәнты тыләщ 1944-мит олн Пенза вош 5904-мит эвакогоспиталь хуца лекшитылты тәсы.

Тәмхәтл мўңева лүв олңәлн мосл хәншты, лүв нәмман тайлзәв.

Тәм путәр мәнәма ащел олаңән аңқаңкем путәртәс, ма елды иши ма нявремәдама луплүем.

Пушкан эвәлт есәлты тәхи кәщяя вәс

Па аңшащем Иван Андреевич Михеев – гвардий лейтенант интендантской войскайн вәс. Лүв вәщ тыләщ 10-мит хәтлән 1922-мит олн Андрей Егорович па Наталья Васильевна Михеевнәң хуца сема питәс. Иван Чернегрянзенской кәртән лапәт класс етшуптәс, имухты «Чашкер» колхозн рәпитты олңитәс. Имеңа йис. Имел Зинаида Ивановна Садовина, 1927-мит олн Купсола кәртән сема питәс.

1938-мит олн комсомольца йис. 1939-мит олн техника-полевода вәндтыләс па 1942-мит ол вәнты «Чашкер» колхозн бригадира рәпитәс.

Тәнлуп тыләщ 3-мит хәтлән 1942-мит олн армияя служитты мәнәс. Ол мәр Омск вошн Ярославской

интендантской военной училищайн вәндтыләс па лейтенанта йис. 1943-мит олн тәнлуп тыләщ 4-мит хәтл вўш эвәлт лыпәт хойты тыләщ 4-мит хәтл вәнты 1317-мит истребительно-противотанковой артиллерийской полк хуца завхоза вәс. Щәлта тыләщ мәр 206 гвардейской стрелковой полк 69-мит гвардейской стрелковой дивизия хуца кәщя хәя павәтсы. 1944-мит ол Ас хәлты тыләщ вўш эвәлт лыпәт хойты тыләщ вәнты кимит Украинской фронт хуца 29-мит распределительной станция ух хәя вәс. Лыпәт хойты тыләщ 1944-мит ол вўш эвәлт Ас нопәтты тыләщ 1945-мит ол вәнты кимит Украинской фронт хуца дала машинайт пәта тўт йиңк мәты тәхи кәщяя йис. Щи юпийн 237-мит автотранспортной батальон 5-мит гвардейской армия пәта ләтут-пурмәс мәты тәхи кәщяя павтылдыс.

Даль пурайн яма па тәса рәпата тўвмәл пәта нәл мевл пос тайс: кәт «За победу над Германией» па елды Победа хәтл постум пәта мевл посңән.

Ас хәлты тыләщ 7-мит хәтлән 1947-мит олн рәткәртәла керләс па йилпа «Чашкер» колхозн ләтутәт-пурмәсәт хот лавәлты хәя, бригадира вәс. Елды «Ужара» колхоз кәщяя павәтсы. Имеңа йис, лүв щемьяелн 9 няврем сема питәс, кәт пушхия ая вәдман әнтәма йисңән.

Иван Андреевич Михеев мәшитәс па 1976-мит олн хўв пәнта шәшмәс.

Интәм Вулаң Отечественной далаң нух питум хәтл вўш эвәлт 80 ола йис. Ма вән аңшащиңәлама «вән пәмәщипа» ясәң луплүм. Веккешы нәмман тайләдәм.

Путәр хәншәс:
Лев Булыгин

Вән щәсем лалъ пурайн тарма рәпитәс

Тәм олн мўң Вулаң Отечественной лалън нух питум хәтл вўш эвәлт 80 ол постәлўв, щирн ма Савета Дмитриевна Корикина (опрашнемл Скуляк вәс) вән щәсем олаңән хәншты ләңхалум.

▲ С.Д. Корикина

Лўв 1926-мит олн Украина мўвн сема питәс. Лўв ащел олаңмит мировой лалън лалъясәс, юхды керләс, ванкўтлы мәшитәс па әхәт әнтәма йис. Аңкел атәлт вет няврәм енмәлтәс. Пушхиет айтелн вән хуятлада нәтман рәпитсәт: нянь па кукуруза лант омәссәт, виноград енмәлсәт, хот войт вантман тайсәт.

Лыпәт енумты тыләш 11-мит хәтлән 1941-мит олн лыв щемьяел Увәс мўва китсы. Тәта вән щәсем Болчары кәртән хўл велпәсләты тәхийн рәпиттәс. Лўв айтелн лавәрт вәлупсәл эвәлт әрәңа йис, щирн тарма рәпитәс.

Тәта лўв ай хопн яңхман ходпәт омсәс па

тухәл таләс. Щи тумпи уша верәс, муй щирн йистелн вухалят юхан ләп талман хўл велпәсләты пәта пул версәт. Ищки тәл пурайн мет лавәрт хўл велты вәс. И пўш лўв кўрңалал ищкийн певсыйңән, кўрңәл эвәлт портянка сухәт айлтыева еңхийләс.

Лўв яйл, Илья Дмитриевич Скуляк ищи Болчары кәртән хўл велпәсләты тәхийн яма рәпитәс. Лўв вет олуп план 200 процент арат текнуптәслә, щирн «Трудового Красного Знамени» орденән мәсы.

Вән щәсем иса верты хошәс: турн па тўт юх сәврәс, пўн верәс, тыйс, ентәсәс, епләң нянь, хўләң нянь, кәртәпка пида нянь верәс па па летутәт кавәртәс.

Югра мўв вән щәсем пәта кимит рәт мўва йис, вантә, тәта лўв вет няврәмәл, хилыдал, хиләт тумпи хиләт сема питсәт. Щи няврәмәт эвәлт ма щәсем Анна Алексеевна Горлова па лўв пухл, ма ащәм Андрей Горлов вәсңән. Ащәм ям арат ол мўв илпи питы вуй вўты тәхийн рәпитл.

▲ С.Д. Корикина

Әхәт па вән щәсем Савета Дмитриевна Корикина рәт Украина мўвлада керләс, тәп елды щи верл олаңән шалитәс. Вән щәсем ар ол вәс, иса пурайн ям нумәсн, ям верәта эвәлман вәс.

Лўв 40 ол мултас Кондинской хўл велпәсләты тәхийн яма па вешката рәпитәс, щирн «Труженик тыла», «Ветеран труда» немңән, «За доблестный труд в годы Великой Отечественной войны

1941 – 1945 гг.» па Вулаң Победа олат постум мевл посәт тайс.

Мўң вән щәсцев па Вулаң Победа пәта тарма лалъясум па рәпитум әх иса пурайн нәмман тайләлўв. Щит мўң Нух питум хәтләв!

Путәр хәншәс:
Лев Горлов

Лопәсңән хәнты ясәңа тулмащтәс:
Людмила Гурьева

ВӘЯТН ЩИ ОЛАҢҢАН

Мўң редакцияев 2015-мит ол вўш эвәлт «Юный корреспондент» немпи вер тәл. Щит верлўв, ләлн няврәмәт ищи айкеләт хәншты вера елды ат вәлнтыйлсәт. Щиты мўң хущева рәпитты әхлўв округев хўваттыйн кәртәт хуща яңхийлләт. Щәта ашколайтән рәт ясәң вәлнтәты няврәмәт пида вәйтантийлләт па лывел айкеләт, арсыр путрәт хәншты па хур вўты вәлнтәләт.

Мўң советской вәлупсәв

Пўляң верәт

Олаң кварталн округ совхозәт па колхозәт күтн тўвум кәсупсы верәт нух вантсайт. Лыв күтәлн нух питәс Сўмәтвош район Фрунзе колхоз, хута есум йиңк государственая тыныты план тарматса 112 процента, нюхи – 162 процента. Тәм холумтум ям верләл пәта Фрунзе колхоз округ ишәк Сохәла хәншса. Ас нопәтты тыләщ олаң хәтл елпийн лўв катлуптәсы КПСС окружком, окрисполком па ВЛКСМ окружком Вўрты знамаян.

Колхоз тайл хәлум производственной участок: Тўкьякәң, Паштәрн па Поднавәтн. Тәта ин кәщая вәл Михаил Иванович Денисов. Сыры лўв ләңкәр хәя вәс. Ол олңитумн ма лўв пиләла вәйтантайлсум, щираатн малўв эвәлтәла хәлсум:

– Верлўв мўң вант-тәв щирн ямәт. Ол планлўв нәмәслўв арт елпийн тәрматты – йилуп Конситуция вўюм хәтла. Планлўв элты ар есумийнқ па нюхи государственая питл. Тәм ям верәт мўң холумлўв колхоз мирев тарма рәпитты унтәсн. Есумийнқ посты верн ивулап сырыя мәнл Валентина Григорьевна Первова. Тәм каркам нә мевләл хурамла «Трудовой Слава» хәлмит степень орденән. Ар ол ай мисәт енмәлман вәл Екатерина Николаевна Пендахова. Ям верләл пәта колхоз эвәлт ар пўш мойдылдса, күтн метмосман тайдалә «Знак Почёта» орденл. Ишәк ясәң рәхл лупты Тўкьякәң кәртәң ех ола-

нән. Лыв пўляң әрел пунсәл мәнум лўңән турн верты вера. Щит унтасн ешвойт сытәң тәл мәнлтәсәт. Тўкьякәң отделенияйн ух хәя вәл Иосиф Алексеевич Гришкин. Шуши мирәлн лўв мосман тайла па яма вәлы, хуты лўв айтәлн, ләл олаң артән, холхозн рәпитты питәс. Тәта лўв кўрл – кўра йис, ешл – еша йис. Комсомол мухты лўв партияя питәс. Хўв мәр вәс еш вой-хўл тайты вер әхтыйн бригадира. Лапәтхушьяң ола йис Тўкьякәң участок ух хәя вәлты питмәл вўш эвәлт. Муй вера па ан вўянтыләс Иосиф Алексеевич, лўв иса мостыләс. Щирн, алпа, щи пәта мирәлн сәмәңа щи тайла.

Тўкьякәңән тайлайт ай мисәт. Лывәт тайман рәпитл нәл нә. Щит Нина Илларионовна Гришкина, Пелагея Алексеевна Гришкина, Ольга Ивановна па Евгения Илларионовна Себуровнән. Лыв әрел унтасн тәм ол ищи ар нюхи государственая питәс, планәл, ямкем элты лаңксәл.

Участок тайл ищиты мосты арат лов. Хўв мәр

ловәт тайман вәл Таисия Степановна Гришкина. Рәпата верн лўв немхәнтты юлта ан таләсыләс. Еш вой-хўл әхтыйн фуражира вәл Калистрат Григорьевич Гришкин. Лўв войта мосты арат дөтүтәс. Иса верн мет олаңән лўв – коммунист. Лўв вәлупсәл мәнл Иосиф Алексеевич Гришкин вәлупсы иты. Вәлтад хўват немудты лавәрт вер эвәлт юхлы ант лавләс. Хўв мәр вәс колхоз кәща ләңкәр хәя па еш вой-хўл тайты вер әхтыйн кәщая. Калистрат Григорьевич уңләң-нял-мәң хә, лўв хәннәхә пәла шеңк сәмәң.

– Мўң енмум артәвн, – путәртәл лўв, – айләт ех шеңк каркамәт вәсәт, иса верәтн елпийн мән-сәт комсомольцәт. Тәм лыв ям немәл Ирина Прокопьевна Гришкина, Михаил Иванович Себуров, Сергей Семёнович Гришкин па па ех.

И.А. Гришкин эвәлт ям ясәт хәлсум па харвой кәншты ех олаңән. Харвой велпәсн тәм тәл вән пәләкн яңхәс тәп хәлум

хә: Матвей Романович Гришкин, Терентий Дмитриевич Ользин па Илларион Николаевич Гришкин. Мет ишәк ясәң тайс Матвей Романович олаңән, лўв мевл хурамла щел вух медалән, ар тынәң войсух государственая ивулап мәтәл пәта. Мәнты ол олаң квартал планл ямкем элты лаңксәл. Ар сот лаңки па нюхәс сух лўв шураң шойт әхтыя государственая мәс. Ар ол лўв кәсупсийн сырыя мәнл. Ин Матвей Романович рәпитәл ихушьяңмит пятилетка кимәт ол мевәла.

Паштәр участокн ищи вәлләт апрәңа рәпитты ех. Ит лыв эвәлтәла – Терентий Дмитриевич Лельхов, лўв лўңән хўл кәншәл, тәла йил – хәрвой пәнта лодь. Мәнум олн ар хўл велмәл пәта кәсупсийн нух питум знакн мәсы. Лўв тайл «Знак Почёта» орден.

Иса тәм шуши мир ех, хута па ан рәпитсәт, муйсәр вер па версәт – иса тайты әрәлн вўратләт вулаң холумтупсыя, пўляң вән верәта.

М. Ользина

«Ленин пант хуват» газета, 1979-мит ол, 26-мит май, №21 (1647)

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№12 (3672), 26.06.2025

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция
Главный редактор –
Алексеева Н.Г.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.500)

Заместитель главного
редактора – Рагимова Н.В.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.
Телефон (3467) 33-17-52 (д.503)

Адрес редакции и издателя:
628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:
ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393
Тираж 2166 экз.
Заказ 2825
Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.